

Urkunds plagiathandbok

Tips och råd till studenter

Vad är Urkund?

Urkund är ett helt automatiserat system mot plagiering och används framgångsrikt på universitet och högskolor i hela Europa. Urkunds system kontrollerar alla dokument mot tre centrala källområden; Internet, förlagsmaterial och tidigare inskickat studentmaterial (t ex PM, case studies och examensarbeten).

Om detta material

Observera att Urkund *aldrig* avgör vad som är ett plagiat. De rapporter vi lämnar till dina lärare består, i de fall vi funnit likheter, av en textjämförelse. Vi markerar de delar av ditt dokument som liknar andra källor, både i Urkunds arkiv, på Internet och i förlagsmaterial och ger läraren tillgång till originaltexten där vi funnit likheten. Urkund jämför textlikhet *och* ämneslikhet. Det är alltså möjligt att det blir träffar i ditt dokument även om du skriver om en text och använder synonymmer. Läraren förses med procentangivelser för varje träff i dokumentet och läraren avgör sedan själv om de skall betrakta detta som ett plagiat eller inte. Det är därför oerhört viktigt att du som student informerar dig om vad som anses vara ett plagiat men också lyssnar till och följer de instruktioner du fått av dina lärare.

Nedanstående information och exempel skall alltså endast ses som ett utbildningsmaterial för att du som student skall få tips om hur du kan arbeta och för att du skall få en uppfattning vad ett plagiat kan anses vara. Det skall dock påpekas att det finns flera uppfattningar om hur man skall definiera begreppet och du bör höra med din lärare om de godtar den definition som presenteras i detta material.

Producerad av PrioInfo / Urkund 2008

Materialet får fritt kopieras i sin helhet och begagnas av Urkunds aktiva licensinnehavare.

Detta material kommer att uppdateras kontinuerligt och fyllas på med exempel och resurser på Internet. Hör av dig till Urkund om du vill ha den senaste upplagan.

Denna upplaga: v1.3

Hamna inte i fällan

Det är lätt att frestas eller kanske skall man säga *luras* att hamna i fällan och hamna i den situationen att man plagierar, även om detta inte var avsikten då man började med uppsatsen. Det kan bero på flera saker. Slarv och osäkerhet kring vad som är tillåtet och vad som inte är det, kan nog vara de främsta anledningarna. Givetvis finns också de som avsiktligt plagierar en källa och räknar med att läraren inte skall upptäcka detta, men det hör kanske ändå till sällsyntheterna.

Ta reda på vad som gäller

Se alltid till att ta reda på exakt vad som är, och vad som inte är tillåtet. Du känner säkert till att man inte får plagiera men vet du vad ett plagiat är? Har du samma syn som din lärare på vad ett plagiat är? Många definitioner av plagiat florerar och många tror att en text vid något stadium av omskrivning transformerar från att ha varit någon annans text till att tillhöra den som skrivit om den och att man då inte behöver ange källa. Faktum är att det i vissa fall faktiskt fortsätter att vara ett plagiat trots att du bytt ut vartenda ord i texten – såvida du inte angett källan. Detta kanske låter märkligt men nyckeln till detta är något som brukar kallas "allmängods". Allmängods är sådan kunskap som kan anses vara allmän, som exempelvis att jorden roterar kring sin egen axel på ~24 timmar, att det officiella språket i Brasilien är portugisiska eller att Victoriasjön är Afrikas största sjö. Dessa uppgifter är sådana som de flesta människor känner till utan att behöva konsultera ett uppslagsverk. Det är dock inte alls säkert. Gränsen mellan specialkunskap och allmänkunskap kan vara svår att dra och man skall också minnas att gränsen mellan dessa kunskaper är olika beroende på i vilket sammanhang och på vilken nivå man skriver sin uppsats. När det gäller allmängods, eller allmänkunskap, behöver du normalt inga källhänvisningar men fråga alltid din lärare om du skulle vara tveksam. En regel kan vara att om du själv har blivit tvungen att kontrollera dina fakta också anger den källa som bekräftade din kunskap.

Kontrollera Fakta

Om du exempelvis i en uppsats kring Brasiliens politiska utveckling under det sena 1900-talet behöver nämna att Brasiliens officiella språk är portugisiska behöver du normalt ingen källhänvisning, även om du så snart du blir osäker bör kontrollera detta med din lärare. Om du själv blir tvungen att kontrollera detta faktum kan det ändå vara värt att notera källan. Om du däremot skall lämna in ett kort PM med fakta om Brasilien och din uppsats vilar tungt på en enda källa skall du alltid ange källan. Du kanske har funnit alla fakta du behöver för denna uppgift på exempelvis Wikipedia. Se då alltid till att redogöra för den exakta källan. Det skall vara enkelt att kontrollera uppgifter. Fullständiga Internetadresser och hänvisning till bokens sidnummer är alltid ett krav. Glöm för all del ändå inte bort att kontrollera dina fakta. Det kan vara farligt att lita allt för mycket på en enda källa. Verifiera gärna dessa fakta mot flera oberoende källor. I synnerhet om Wikipedia eller någon annan Internetsida har varit din huvudkälla.

Omskrivningar

Om du exempelvis funnit en text som behandlar den elektriska belysningens inverkan på människans sociala liv kan denna kunskap aldrig sägas vara allmängods. Detta är specialkunskap. Om du tar en sådan text utan att källhänvisa och infogar den i din uppsats om exempelvis "Arbetstidernas utveckling under det tidiga 1900-talets industrisamhälle", skulle det alltid vara ett plagiat, även om du byter ut vartenda ord i texten. Detta eftersom texten förmodligen inte innehåller något som kan kallas allmängods och med största sannolikhet bygger på forskning i ämnet. Det du plagierar är då upphovsmannens tankar och slutsatser, även om du för den sakens skull inte plagierar hans eller hennes ord.

Tidsbrist

Det har säkert fler än en gång hänt att en student känt sig mer eller mindre tvungen att plagiera en del av sin uppsats för att den över huvud taget skulle bli klar i tid. Det kan handla om tidsbrist eller brist på kunskap i ämnet (kanske också detta på grund av brist på tid till att läsa in sig på ämnet). Det finns dock en del tips på hur man kan använda sin tid mer effektivt och använda alla erfarenheter man gör till en del av uppsatsen.

Planera din tid

Börja med uppgiften tidigt, gärna första dagen du får ditt ämne. Gör något på uppgiften varje dag. Glöm inte att läsa och glöm inte att skriva på uppsatsen. Gör åtminstone lite av båda dessa delar varje dag. Du kommer då att upptäcka att din uppsats mer eller mindre kommer att växa fram av sig självt. En annan fördel är också att du tvingar dig själv att börja tänka på uppgiften från dag ett. Dina tankar kommer att röra sig kring uppsatsens ämne varje dag och de erfarenheter du gör och de samtal du hamnar i kommer också att bidra till utvecklingen av dina tankar kring uppsatsen.

Notera alltid källan

Köp ett anteckningsblock och gör alltid en exakt anteckning om källan *innan* du noterar innehållet. Om det är din egen tanke eller din egen slutsats, gör gärna en notering om detta också, samt hur du kom att tänka på detta. Om du gör detta till en regel kan du lätt kontrollera källan i efterhand. Det är tidskrävande att i efterhand upptäcka att man glömt att notera källan och bli tvungen att söka upp källan på nytt för att teckna ned exakt hänvisning. Risken är då att man kanske drar sig för arbetet och skriver om texten istället. Upptäcks det kan det få ödesdigra konsekvenser.

Kontrollera själv innan Urkund gör det

Tänk på att din uppsats förmodligen kommer att plagiatkontrolleras när den lämnas in, antingen automatiskt eller manuellt av din lärare. Det kan därför vara värt att gå igenom din uppsats en extra gång innan du lämnar in den och fundera på om det är någon text du glömt att källhänvisa. Tanken är att du skall producera ny kunskap eller nya tankar kring ett antingen nytt eller gammalt ämne. Huvudsaken är att dina tankar och formuleringar skiljs från andras tankar och formuleringar genom citatmarkeringar, om det är en ordagrann lydelse ur en annan text, men ändå en källhänvisning om du har ändrat orden men ändå behållit grundtanken i texten. Var alltid tydlig med var du hämtat text, tanke eller för den delen bild så kommer du aldrig att finna dig råka illa ut.

Har du tolkat uppgiften rätt?

För att ge dig ett extremt exempel: Säg att du skulle hämta en hel text rakt av från exempelvis Rolf Eidems bok *Planekonomi eller ramhushållning. Ekonomiska reformer i östeuropa*. Om du sedan klart anger att texten inte är din egen utan är hämtad från Rolf Eidems bok i sin helhet, gör en korrekt källhänvisning och anger sidnummer så kommer du nog inte att anklagas för fusk men du kommer ändå med största sannolikhet att få göra om uppgiften med motiveringen att du missförstått uppgiften. Tanken är ju inte att man skall hämta en text rakt av men du har ändå varit ärlig och angett källan korrekt. Skulle du göra samma sak men inte ange källa är risken stor att du istället finner dig försöka försvara ditt tilltag inför en disciplinnämnd. Det är, för att citera ett berömt citat av Martin van Buren (president i USA 1837 till 1841), alltid lättare att utföra ett arbete än att förklara varför man inte gjorde det.

Några exempel

Följande sidor ger ett antal exempel som du kan titta på för att bekanta dig med vad som brukar anses vara plagiat. Vi vill dock än en gång påpeka att du bör kontakta din lärare i de fall du är osäker. Grundregeln är ändå att alltid ange källa om du har influerats av tankar eller formuleringar från en specifik källa.

Originaltext 1

”De första metallerna måste ha upptäckts som klimpar av ren metall. Troligen har det varit koppar- eller guldstycken, eftersom dessa metaller tillhör de fåtal som emellanåt påträffas i fri form i naturen. Koppars rödaktiga färg eller den gulaktiga glansen hos guld måste ha fångat ögat i högre grad än den livlösa obestämbara färgteckningen på de flesta stenar. Säkerligen kom metallerna först till användning som prydnadssaker i det skick de upphittats, på samma sätt som man använde kiselstenar och pärlemorskimrande snäckskal.”
(Asimov, Isaac, Kemins historia, Stockholm : Prisma : 1966, s 11)

Exempel 1

Troligen var de första metallerna som upptäcktes klimpar av ren metall. Dessa metaller tillhör nämligen de få som kan påträffas som klimpar i naturen. Troligtvis började man först använda metallerna som prydnader varefter man senare såg mer praktisk nytta med dem.

Är detta ett plagiat? Skribenten har inte tagit hela texten, men bearbetat den och i det mesta använt sig av egna ord.

Svar: Detta är en omskrivning (eller parafrasering) och kan trots allt ses som ett plagiat eftersom skribenten inte ger någon hänvisning till upphovsmannen. Texten är trots allt snarlik sin originalkälla. Själva slutsatsen är också fortfarande Isaac Asimovs, även om den kanske inte är så svår att komma fram till själv.

Exempel 2

Hur kom människan först på att hon kunde utvinna metall ur malm? De första metallerna måste ha upptäckts som klimpar av ren metall. Troligen har det varit koppar- eller guldstycken, eftersom dessa metaller tillhör de fåtal som emellanåt påträffas i fri form i naturen. När denna upptäckt väl var gjord började man leta efter sätt att utvinna även mindre mängder metaller ur malm. (Asimov, Isaac, Kemins Historia, Stockholm 1966)

Är detta ett plagiat? Här har skribenten ändå hänvisat till källan.

Svar: Detta kan trots allt ses som ett plagiat. Skribenten har kopierat ett par meningar rakt av ur Asimovs bok utan att sätta ut citattecken. Dessa meningar omges av skribentens egen text vilket också gör det svårt att se vad som är skribentens egenproducerade text och vad som är Asimovs. Dessutom saknas sidhänvisning i källhänvisningen.

Exempel 3

Man kan fascineras av tekniken att utvinna olika metaller ur malm. Vad var det som från början drev människan att börja experimentera för att utvinna dessa metaller. Enligt Isaac Asimov kan det ha varit så att de första metallerna som upptäcktes var guld och koppar som förekommer fritt liggande i naturen i form av klimpar. När man väl hittat dessa kunde man dra slutsatsen att mer fanns att hämta inuti olika typer av malm. Experimenterandet att försöka utvinna metallerna var sedan igång (Asimov, Isaac, Kemins Historia, Stockholm 1966, s 11)

Är detta ett plagiat? Skribenten har inga citattecken men hänvisar till källan.

Svar: Detta är inte ett plagiat. Detta är ett referat. Skribenten har återgett Asimovs tankar med egna ord och gjort en korrekt källhänvisning. Dessutom återfinns referatmarkörer ("enligt Isaac Asimov..."). Det är dock viktigt att se till att källhänvisningen hamnar i anslutning till referatet så att man enkelt kan se vilka som är dina och Asimovs tankar.

Exempel 4

Människans fascination för guld och blänkande metaller sträcker sig tillbaka till historiens gryning. Vi vet idag inte hur människan har kommit på den häpnadsväckande idén att försöka utvinna metall ur olika typer av malm. Det finns ett flertal teorier kring detta. En rimlig förklaring är att de första metallerna man hittade var sådana metaller man kan hitta som friliggande klimpar ute i markerna. Ett exempel på en sådan metall som man kan hitta utan att bearbeta malm är guld. Efter att man så har bekantat sig med metall har man börjat söka efter den och funnit mindre mängder i guldmalm. Därifrån har människan börjat experimentera för att utvinna även små mängder metall och i processen har man funnit andra användbara metaller och sätt att på bästa sätt utvinna dem.

Är detta ett plagiat? Ingen källhänvisning och texten ser ju faktiskt ut att bygga på originaltexten.

Svar: Nu har vi hamnat i en gråzon. Det finns ingen exakt textlikhet men om skribenten faktiskt använt sig av Asimovs bok när texten framställdes bör en källhänvisning ha gjorts. Slutsatserna är dock inte så svåra att göra och om skribenten kommit fram till detta själv och inte kände till Asimovs slutsatser kan denne givetvis inte anklagas för plagiat.

Exempel 5

Människans fascination för guld och blänkande metaller sträcker sig tillbaka till historiens gryning. Vi vet idag inte hur människan har kommit på den häpnadsväckande idén att försöka utvinna metall ur olika typer av malm. Det finns ett flertal teorier kring detta. En rimlig förklaring är att de första metallerna man hittade var sådana metaller man kan hitta som friliggande klimpar ute i markerna. Ett exempel på en sådan metall som man kan hitta utan att bearbeta malm är guld. Isaac Asimov har formulerat denna förklaring på följande sätt:

De första metallerna måste ha upptäckts som klimpar av ren metall. Troligen har det varit koppar- eller guldstycken, eftersom dessa metaller tillhör de fåtal som emellanåt påträffas i fri form i naturen. Koppars rödaktiga färg eller den gulaktiga glansen hos guld måste ha fångat ögat i högre grad än den livlösa bestämbara färgteckningen på de flesta stenar. Säkerligen kom metallerna först till användning som prydnadssaker i det skick de upphittats, på samma sätt som man använde kiselstenar och pärlemorskimrande snäckskal.
(Asimov, Isaac, Kemins historia, Stockholm : Prisma : 1966, s 11)

Efter att man så har bekantat sig med metall har man börjat söka efter den och funnit mindre mängder i guldmalm. Därifrån har människan börjat experimentera för att utvinna även små mängder metall och i processen har man funnit andra användbara metaller och sätt att på bästa sätt utvinna dem.

Är detta ett plagiat? Det sitter inga citattecken kring stycket som hämtats ur Asimovs bok och skribentens tankar i resten av texten är ju klart influerade av Asimov.

Svar: Detta är ett korrekt sätt att hantera citat av denna längd på. Detta kallas blockcitat och kräver inga citattecken eftersom texten ändå är väl skild från skribentens egna ord. Detta kan vara ett bättre sätt att redovisa ett citat av denna längd. Citattecken bör man istället använda då texten man vill redovisa håller sig till ungefär en mening. Eftersom skribenten redovisar det stycke av Asimovs bok där tankarna skribenten har influerats av återfinns, behövs ingen ytterligare hänvisning. Det framgår.

Originaltext 2

"Jorden snurrar runt solen ett varv per år. Det är just det som menas med "år". På våra breddgrader blir vi hela tiden påmind om det eftersom jordaxelns lutning i förhållande till omloppsbanan runt solen gör att vi får tydliga årstidsväxlingar. Kring ekvatorn är det sommar året om, men både där och här kan man följa det årliga kretsloppet genom att titta på natthimlen. Den förskjuts sig lite grand för varje natt, tills man efter ett år ser precis samma stjärnor igen."

Berner, Christer, <info@rymdforum.nu>: Rymdforskning, 2007-03-15, <www.rymdforum.nu/?id=1473> (2008-01-25)

Exempel 1

Som ni alla vet snurrar jorden runt solen ett varv per år. Det är just det som menas med "år". På våra breddgrader blir vi hela tiden påmind om det eftersom jordaxelns lutning i förhållande till omloppsbanan runt solen gör att vi får tydliga årstidsväxlingar. I andra länder som ligger närmare ekvatorn kan det vara mindre skillnad mellan årstiderna. Anledningen till att årstiderna är mer tydliga här beror på jordaxelns lutning. Vid ekvatorn spelar jordaxelns lutning mindre roll eftersom solens strålar ändå faller in i nästan samma vinkel.

Är detta ett plagiat? Detta är ju "allmänkunskap" men skribenten har kopierat delar av Berners text.

Svar: Visst är det allmänkunskap men det kan ändå ses som ett plagiat. Detta är sådant de flesta inte behöver referenser för att kunna skriva. Det är alltså ändå ett plagiat eftersom skribenten använt Berners text som förlaga. I detta fall är det inte Berners slutsatser som plagierats. Dessa slutsatser kan de flesta dra. Berners formuleringar är dock plagierade och här skall både citationstecken och källhänvisning finnas med.

Internetresurser

Om du vill lära dig mer om vad som kan anses vara plagiat finns det en hel del resurser på Internet. Här följer ett par.

Ett quiz (på engelska) från Indiana University för att få ett grepp om (deras syn på) vad ett plagiat är:

<http://education.indiana.edu/~frick/plagiarism/>

Exempel på kopiering, parafraas och referat från Pluggad:

<http://www.pluggad.net/kolla/KollaLinks/main/plagiat.html>

Ett läromedel från Akademi Sydost som skall öka förståelsen kring vad plagiering är och hur man kan undvika det:

<http://www.bi.hik.se/Refero/1intro.php>

Information från Lunds universitet om akademisk hederlighet. Här finns några övningar och en kort film – ett föredrag om akademisk hederlighet av Göran Bexell – rektor på Lunds universitet.

<http://www.lub.lu.se/laeranderesurser/akademisk-hederlighet>

Urkund är ett helt automatiserat system mot plagiering och används framgångsrikt på universitet och högskolor i hela Europa. Urkunds system kontrollerar alla dokument mot tre centrala källområden; Internet, förlagsmaterial och tidigare inskickat studentmaterial (t ex PM, case studies och examensarbeten).

Detta textmaterial är framtaget för att vara ett stöd åt lärare och studenter för att informera om vad ett plagiat är. Om du har frågor om Urkund kan du vända dig till din lärare eller till Urkunds support på 08-738 52 10.

Om du som lärare skulle vilja kopiera eller skriva om delar av detta material eller om du som lärare kommit över detta material trots att ni inte är anslutna till Urkund ännu; kontakta Urkund så hjälper vi dig.

www.orkund.se

**PrioInfo AB
Box 3217
103 64 Stockholm
Sweden**

**08-738 52 00
www.prioinfo.se**